

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ ім. І. Сікорського»
Факультет соціології і права**

ЗАТВЕРДЖУЮ
Декан факультету
соціології і права

_____ А.А. Мельниченко

« ___ » _____ 20 __ р.

**«Історія держави і права зарубіжних країн»
ПРОГРАМА
навчальної дисципліни**

підготовки *бакалавра*
спеціальності 081 «Право»

Ухвалено методичною комісією
факультету соціології і права
Протокол від « ___ » _____ 20 __ р.
№ _____
Голова методичної комісії

(підпис) (прізвище та ініціали)
« ___ » _____ 20 __ р.

Київ – 2019

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

Доцент кафедри публічного права, к.і.н., доцент

Тараненко Микола Григорович

(підпис)

Програму затверджено на засіданні кафедри публічного права

Протокол від «__» _____ 201__ р. № ____

Завідувач кафедри

(підпис) Чепульченко Т.О.
(прізвище та ініціали)

«__» _____ 20__ р.

ЗМІСТ

I. Загальні відомості.....	4
II. Мета і завдання дисципліни.....	4
III. Міждисциплінарні зв'язки.....	6
IV. Структурно-логічна схема.....	7
V. Програма навчальної дисципліни.....	13
VI. Контрольні питання.....	22
VII. Перелік навчально-методичної літератури.....	26

ВСТУП

Програму навчальної дисципліни «Історія держави і права України» складено відповідно до освітньо-професійної підготовки «бакалавр» напрямку (спеціальності) 6.030401 «Правознавство».

Навчальна дисципліна належить до циклу професійної та практичної підготовки.

Курс історії держави і права зарубіжних країн є нормативно-правовою дисципліною, що вивчається студентами на першому курсі у всіх юридичних закладах і становить методологічну основу подальшої фахової підготовки юристів з таких навчальних дисциплін як: "Історія держави і права України", «Конституційне право зарубіжних країн», «Історія вчень про державу і право», «Теорія держави і права», «Судові та правоохоронні органи» та інших суто правових дисциплін - цивільного, кримінального та процесуального права.

Головне завдання курсу у системі юридичної освіти - сприяти підготовці спеціалістів високої кваліфікації, здатних брати активну участь у забезпеченні, охороні прав людини і громадянина, у розбудові правової держави України.

Предметом навчальної дисципліни є загальні закономірності та специфічні особливості походження тієї чи іншої держави та права, - їх зародження, розвиток і функціонування в конкретних суспільно-економічних та історичних умовах в хронологічній послідовності.

Міждисциплінарні зв'язки: навчальний курс "Історія держави та права зарубіжних країн" вивчається як обов'язкова фундаментальна юридична дисципліна, що є важливою науковою базою для вивчення інших юридичних дисциплін, сприяє виробленню не лише юридичного мислення, але й загальної юридичної культури.

Історія держави і права зарубіжних країн тісно пов'язана з такими суміжними дисциплінами як політологія, історія політичних і правових учень, історія держави і права України, теорія держави і права, державне право зарубіжних країн, численними галузевими юридичними дисциплінами.

1. МЕТА І ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення історії держави і права зарубіжних країн є засвоєння студентами загальних закономірностей виникнення, функціонування і розвитку держав, державних органів та головних галузей права провідних країн світу з найдавніших пір до сьогодення.

Періодизація курсу історії держави і права зарубіжних країн побудована на поділі історичного розвитку людського суспільства, а отже й історії держави та права країн світу, на стародавній, середній, новий і новітній періоди.

Відповідно навчальною програмою з курсу історії держави і права зарубіжних країн передбачено вивчення питань виникнення, розвитку і функціонування таких держав з рабовласницьким способом виробництва в стародавній період історичного розвитку як: Стародавній Шумер, Стародавній Вавілон, Стародавній Єгипет, Стародавня Індія, Стародавній Китай, Стародавні Афіни, Стародавня Спарта, Стародавній Рим; у середні віки - держав з феодальним способом виробництва, а саме: держави франків, Франції, Англії, Німеччини та Арабського Халіфату; у новий та новітній періоди - держав з буржуазним способом виробництва - Великобританії, Сполучених Штатів Америки, Франції, Німеччини, Японії, Китаю та Росії.

1.2. Основні завдання кредитного модуля.

Згідно з вимогами програми навчальної дисципліни студенти після засвоєння кредитного модуля мають продемонструвати такі результати навчання:

знання:

- основні закономірності становлення тієї чи іншої держави;
- основні етапи її історичного розвитку;
- правове становище суспільних станів в державі;
- закономірності зміни форм правління в державі та функціонування окремих органів влади (законодавчої, виконавчої, судової) та окремих державних відомств (фінансового, податкового, військового,

поліцейського та інших);

- знати джерела державного права та етапи і закономірності його виникнення, розвитку і зміни відповідно до історичного розвитку держави.

уміння: використовувати суспільно-політичний досвід, правову культуру провідних країн світу для розбудови та утвердження у світі незалежної, демократичної, правової України; аналізувати законодавчі акти; робити правильні прогнози стосовно тенденцій розвитку сучасного глобалізованого світу; систематизувати та узагальнювати сучасний політико-правовий досвід таких країн як Англія, США, Німеччина, Японія, Франція, Китай та інших країн. в державно-правовому будівництві; аналізувати практику роботи парламентських структур в провідних країнах світу; розкривати сутність делегованого законодавства в Англії, США та інших країнах на сучасному етапі їхнього розвитку.

досвід: підготовка до вивчення загально професійних та спеціальних юридичних дисциплін; формування основ професійного праворозуміння і правової культури майбутніх юристів на основі історико-правового аналізу різних етапів світового державотворення і розвитку права.

2. Структура навчальної дисципліни

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 216 годин/ 6 кредитів ECTS.

Навчальна дисципліна містить 5 кредитних модулів:

1. Історія держави і права країн Стародавнього світу.
2. Історія держави і права античних країн.
3. Історія держави і права середніх віків.
4. Історія держави і права нового часу.
5. Історія держави і права новітнього часу

Модульні контрольні роботи

Домашня курсова робота

Рекомендований розподіл навчального часу

Форма навчання	Семестр	Всього		Розподіл навчального часу за видами занять					Семестрова атестація
		кредитів	Годин	Лекції	Практичні заняття	СРС	реферати	ДЖР	
Денна									
	1	4	120	36	36	48			Диф. залік
Заочна									
	1	4	120	8	2	110			Диф. залік

3. Зміст навчальної дисципліни

Тема 1. Предмет, методи дослідження та історіографія історії держави і права зарубіжних країн.

1. Що вивчає ІДПЗК.
2. ІДПЗК як наука і предмет викладання.
3. Місце ІДПЗК в системі юридичних дисциплін.
4. Основні методи дослідження ІДПЗК:
 - метод матеріалістичної діалектики;
 - логічний метод;
 - історичний метод;
 - порівняльно-історичний метод;
 - системно-структурний метод;
 - статистичний метод та ін.
5. Періодизація курсу. Його структура.
6. Теоретичне та практичне значення курсу.

Тема 2. Рабовласницькі держави і право країн Стародавнього Сходу (Вавілон, Єгипет, Індія, Китай та ін.).

1. Загальна характеристика держави та права країн Стародавнього Сходу.
2. Історія держави і права країн Стародавнього Межиріччя та Стародавнього

Вавілону.

3. Держава та право Стародавнього Єгипту.
4. Історія державно-правового розвитку Стародавньої Індії.
5. Держава та право Стародавнього Китаю.

Тема 3. Державний та правовий розвиток країн

Античної Греції.

1. Крито-Мікенська цивілізація.
2. Гомерівська Греція.
3. Афінська держава та право.
4. Історія держави і права Стародавньої Спарти.
5. Держава і право Стародавньої Македонії.
6. Елліністичні держави та їхнє право.

Тема 4. Історія держави і права Стародавнього Риму.

1. Держава і право Стародавнього Риму царської доби.
2. Державно-правовий розвиток Римської республіки.
3. Держава і право Стародавнього Риму доби імперії.

Тема 5. Ранньофеодальні держави Західної Європи

та Передньої Азії.

1. Виникнення та характерні риси середньовічної феодальної держави і права.
2. Держава і право франків.
3. Держава і право ранньофеодальної Франції (IX-XIII ст.).
4. Особливості державно-правового поступу ранньофеодальної Німеччини (IX-XIII ст.).
5. Донормандський період у державно-правовому розвитку Англії.
6. Ранньофеодальна монархія у Англії після нормандського завоювання. Реформи Генріха I та Генріха II. Велика хартія вольностей 1215 р.
7. Арабський халіфат: релігія, держава і право.

Тема 6. Станово-представницькі монархії країн

Західної Європи.

1. Німеччина в період станово-представницької монархії (XIV-XVI ст.) "Золота булла" 1356 р.
2. Велика Хартія Вольностей 1215 р. і формування станово-представницької монархії в Англії.
3. Право Англії 1066-1484 рр.

4. Період станово-представницької монархії у Франції: основні риси суспільного і державного устрою (XIV-XV ст.).
5. Право Франції XIII-XV ст. Приватні кодифікації права та їх загальна характеристика.

*Тема 7. Абсолютистські монархії в країнах
Західної та Центральної Європи.*

1. Абсолютна монархія в Англії та її особливості.
2. Право Англії 1485-1640 рр.
3. Органи державної влади та управління Франції доби абсолютної монархії (XVI-XVIII ст.).
4. Право Франції XVI-XVIII ст.
5. Абсолютизм в Німеччині XVIII-XIX ст:
 - пруський абсолютизм;
 - австрійський абсолютизм.
6. Право феодальної Німеччини XVI-XVIII ст.

*Тема 8. Держава і право буржуазної
Англії (XVII-XIX ст.)*

1. Економічні, ідеологічні та політичні передумови Англійської буржуазної революції.
2. Основні етапи Англійської революції та їх загальна характеристика:
 - конституційний етап;
 - період громадянських воєн;
 - період індепендентської республіки;
 - протекторат Кромвеля.
3. Реставрація Стюартів і утворення конституційної монархії.
4. Еволюція англійського державного ладу у XVIII ст.
5. Державний розвиток Англії у XIX - на поч. XX ст.
6. Право Англії XVII-XIX ст.

*Тема 9. Виникнення та розвиток
буржуазної держави і права США у XVII-XIX ст.*

1. Політика Великобританії стосовно американських колоній у XVII-XVIII ст. та її наслідки для метрополії..
2. Революційна війна за незалежність та утворення США. Декларація незалежності 1776 р.

3. Утворення конфедерації. Статті конфедерації 1781 р.
4. Утворення федерації. Конституція 1787 р.
5. Білль про права 1791 р.: його зміст та значення.
6. Розбудова держави США наприкінці ХУІІІ - у ХІХ ст.
7. Право Сполучених Штатів Америки у ХУІІІ-ХІХ ст.

*Тема 10. Держава і право буржуазної Франції
у ХУІІІ-ХІХ ст.*

1. Причини Великої французької буржуазної революції та її основні етапи.
2. Початок революції і "скасування феодалізму". Прийняття "Декларації прав людини і громадянина" (1789 р.) та її історичне значення.
3. Законотворча діяльність Установчих зборів. Конституція 1791 р. та її основні положення.
4. Якобінська диктатура, державний лад та законодавчі акти. Конституційний акт 1793 р.
5. Державний лад буржуазної Франції від Першої республіки до Першої імперії.
6. Суспільно-політичний розвиток Франції у 1814-1918 рр.
7. Право буржуазної Франції.

*Тема 11. Держава і право буржуазної Німеччини
(ХІХ - поч. ХХ ст.)*

1. Німеччина в період з 1800 по 1871 рік. Буржуазно-демократична революція в Німеччині 1848 р. Конституція 1849 р. Пруська Конституція 1850 р.
2. Об'єднання Німеччини. Конституція Німецької імперії 1871 р.
3. Державно-політичний розвиток Німеччини в кінці ХІХ - на початку ХХ ст.
4. Перша світова війна та її наслідки для Німецької та Австро-Угорської імперій.
5. Право Німеччини ХІХ ст.

*Тема 12. Державно-правовий розвиток
Німеччини у ХХ-ХХІ ст.*

1. Листопадова революція в Німеччині. Веймарська Конституція 1919 р.
2. Гітлерівська Німеччина: політичний режим і державний лад (1933-1945 рр.).
3. Державно-політичний розвиток роз'єднаних німецьких земель (НДР, ФРН) у післявоєнний період (1949-1989 рр.).
4. Возз'єднання ФРН та НДР 3 жовтня 1990 р., його наслідки та значення для Європи і світу. Курс на європейську інтеграцію.
5. Боротьба за політичне лідерство в Німеччині між Християнсько-демократичним

союзом (ХДС) Ангели Меркель та Соціал-демократичною партією Френка-Вальтера Штайнмеєра.

6. Право новітньої Німеччини (1949-2009 рр.).

*Тема 13. Державно-правовий розвиток
Франції у ХХ-ХХІ ст.*

1. Третя Республіка у Франції і її державний лад (20-30-і рр ХХ-го ст.).
2. Четверта Республіка і Конституція 1946 р.
3. П'ята Республіка і Конституція 1958 р.
4. Проблеми новітньої Франції та спроби їх розв'язання Н.Саркозі.
5. Місце та роль Франції у складі Європейського Союзу.
6. Право та суд Франції у другій половині ХХ - на поч. ХХІ-го ст.

*Тема 14. Державно-правовий розвиток Великобританії
у ХХ-ХХІ-му ст.*

1. Великобританія після Першої світової війни: основні тенденції розвитку:
 - криза та розпад Британської колоніальної системи;
 - політичні партії;
 - виборчі реформи 1918, 1928;
 - делеговане законодавство в Англії, його суть;
 - акти і закони парламенту про надзвичайні повноваження уряду 1920 р., 1939 р., 1940 р та ін.
2. Зміни у державному устрої Великобританії після Другої світової війни:
 - централізація державної влади;
 - реформа парламенту 1949 р.;
 - виборчі реформи 1948 та 1969 рр.
3. Структура і діяльність вищих органів влади новітньої Великобританії.
4. Еволюція державного регулювання економіки Великобританії у другій половині ХХ-го ст.
5. Політика лейбористського уряду (Т.Блера, Г.Брауна) на сучасному етапі.
6. Право новітньої Англії ХХ-ХХІ ст.

*Тема 15. Державно-правовий розвиток США
у ХХ-ХХІ-му ст.*

1. Основні тенденції державно-правового розвитку США у першій третині ХХ-го ст.
2. "Новий курс" президента США Ф.Рузвельта.
3. Посилення влади президента США та роль Конгресу США у другій половині ХХ -

на поч. ХХІ-го ст.

4. Поправки ХVІ-ХХVІІІ до Конституції США. Реформи виборчого права.
5. Теракти 11 вересня 2001-го р. та посилення боротьби США із загрозами міжнародного тероризму на сучасному етапі. Погіршення іміджу США в світі наприкінці "ери Буша Молодшого".
6. Барак Обама та його політична доктрина в дії (2009-2012 рр.): питання глобалізації і реформи механізмів держрегулювання, соціальні очікування.

*Тема 16. Державно-правовий розвиток новітньої Росії
наприкінці ХХ - на поч. ХХІ-го ст.*

1. Прийняття 12 червня 1990 р. "Декларації про державний суверенітет РСФСР" та його наслідки. Біловезька угода про розпуск СРСР.
2. Конституційні реформи в РФ 1991-1993 років. Ліквідація радянської системи та формування нових органів влади РФ.
3. Конституція РФ 1993 р. та її загальна характеристика.
4. Розвиток держави та права в РФ у 1993-2009 рр. Політика В.Путіна - Д.Медведева та її наслідки для країни.

*Тема 17. Державно-правовий розвиток
Китайської Народної Республіки у ХХ-ХХІ-му ст.*

1. Революція 1911 р. Проголошення республіки. Тимчасова Конституція Китайської Республіки.
2. Громадянські і національно-визвольні війни в Китаї у міжвоєнний період.
3. Утворення та розвиток КНР. Перша Конституція КНР (загальна характеристика).
4. Деформації державного устрою КНР в період "великого стрибка" та "культурної революції" (1958-1976 рр.).
5. Китайська держава в період будівництва регульованої ринкової економіки (1978-2009 рр.). 30-та річниця китайської політики "реформи і відкритість": її наслідки і перспективи.
6. Конституції КНР 1978 та 1982-х рр. (загальна характеристика).
7. Право Китайської Народної Республіки новітньої доби.

*Тема 18. Історія держави і права новітньої
Японії (ХХ-ХХІ ст.)*

1. Держава і право Японії наприкінці ХІХ - на поч. ХХ-го ст.
2. Японська держава в період між двома світовими війнами.
3. Конституція 1947 р., її значення та особливості.

4. Державно-правовий розвиток Японії у другій половині ХХ - на поч. ХХІ-го ст. Загострення боротьби за владу між Ліберально-демократичною партією (ЛДП) та Демократичною партією Японії (ДПЯ). 2009-й - очікування великих змін у державно-політичному розвитку Японії.

4. Рекомендована тематика семінарських занять

Тема 1. Предмет, методи дослідження та історіографія історії держави і права зарубіжних країн.

Історія держави і права зарубіжних країн як наука та юридична дисципліна. Предмет і завдання курсу. ІДПЗК в системі юридичних дисциплін. Методологія та періодизація історії держави і права зарубіжних країн. Джерельна база ІДПЗК. Вітчизняна історіографія ІДПЗК.

Тема 2. Рабовласницькі держави і право країн Стародавнього Сходу (Вавілон, Єгипет, Індія, Китай та ін.).

Поняття "Стародавній Схід". Особливості утворення найдавніших цивілізацій. Спільні риси держав Стародавнього Сходу.

Історія держави та права Стародавнього Вавілона. Джерельна база. Утворення та розвиток Давньовавілонської держави. Суспільний лад. Державний устрій. Судова система. Збройні сили. Джерела права. Кодифікація царя Хаммурапі ("Закони Хаммурапі"). Право власності. Зобов'язальне право. Сімейне право. Спадкове право. Кримінальне право. Судовий процес.

Історія держави та права Стародавнього Єгипту. Джерела історії. Періодизація давньоєгипетської історії. Геополітичне розташування та природно-кліматичні умови. Населення. Суспільний лад. Державний устрій. Зародження давньоєгипетської державності. Раннє Царство (Архаїчний Єгипет). Стародавнє Царство. Середнє Царство. Нове царство. Пізнє царство. Джерела права. Законодавство Менеса. Кодифікація фараона Бокхора (Бокхориса). Право власності. Зобов'язальне право. Сімейне та спадкове право. Кримінальне право. Судовий процес. Вплив на античну цивілізацію.

Історія держави і права Стародавньої Індії. Джерельна база. Періодизація історії. Утворення та розвиток Стародавньої Індії. Суспільний лад. Державний устрій. Судова система. Джерела права. Закони Ману. Артхашастра. Закони Нарада. Право власності. Зобов'язальне право. Шлюбно-сімейне право. Кримінальне право.

Історія держави і права Стародавнього Китаю. Джерельна база. Природно-кліматичні умови. Гео-політичне розташування. Періодизація давньокитайської історії. Суспільний лад та державний устрій Шан-Інь.

Загальна характеристика держави Чжоу. Характеристика імперії Цінь. Суспільний та державний розвиток Західної та Східної Хань. Джерела та характерні риси права. "Реформи Шан Яна".

Тема 3. Державний та правовий розвиток країн

Античної Греції.

Крито-Мікенська цивілізація. Періодизація, державний устрій і суспільний лад. Правова культура.

Гомерівська Греція. Зародження грецької державності. Античні поліси. Органи влади міст-держав Стародавньої Греції у гомерівський, класичний та елліністичний періоди.

Афінська держава та право. Утворення Афінської держави. Реформи Тезея. Реформи Солона. Плутарх про реформи Солона. Реформи Піссістрата. Реформи Клісфена. Арістотель про реформи Клісфена. Розвиток Афінської держави у V-IV ст. до н.е. до її падіння. Суспільний лад періоду демократії. Державний устрій. Джерела та риси права. Право власності. Зобов'язальне право. Шлюбно-сімейне право. Спадкове право. Кримінальне право. Судовий процес. Закони Драконта.

Історія держави і права Стародавньої Спарти. Утворення Стародавньої Спарти. Правління Лікурга. "Закони Лікурга". Розвиток Спарти у V-IV ст. до н.е. Суспільний лад. Ксенофонт про суспільне життя у Спарті. Плутарх про виховання спартіатів. Державний устрій. Арістотель про спартанські установи. Судові органи. Джерела та риси права.

Держава і право Стародавньої Македонії. Розробка доктрини панеллінізму в IV ст. в Македонії як прагнення покінчити з міжполісними чварами заради об'єднання Еллади. Держава і право Македонського царства та Македонської імперії. Внутрішня та зовнішня політика Філіпа II та Олександра Великого. Держава і право Птоlemeїв. Держава і право Селевкідів.

Тема 4. Історія держави і права Стародавнього Риму.

Джерела римської історії та права. Періодизація історії держави та права. Природні умови. Склад населення. Заснування Риму. Суспільний лад додержавного Риму. Органи управління римським суспільством у додержавний період. Реформи Сервія Туллія. Виникнення Римської держави.

Рим в період Республіки. Суспільний та державний лад. Зовнішня політика в період кризи Республіки. Внутрішня політика Риму. Громадянські

війни. Диктатура Сулли. Повстання Спартака. Триумвірати. Кінець Римської Республіки. Джерела та основні риси права періоду Республіки. Закони XII Таблиць.

Становлення Римської імперії. Принципат. Соціально-економічний стан Римської імперії. Домінат. Реформи Діоклетіана та Костянтина Великого. Падіння Західно-Римської імперії. Джерела права періоду імперії. Римське право доби імперії. Кодекс Феодосія. Зведення Юстиніана.

*Тема 5. Ранньофеодальні держави Західної Європи
та Передньої Азії.*

Загальна характеристика епохи феодалізму. Виникнення та характерні риси середньовічної феодальної держави і права.

Історія держави і права франків. Велике розселення германців у Західній Європі та його наслідки. Виникнення Франкського королівства. Правління Хлодвіга I-го. Держава франків в період правління майордома Карла Мартелла. Піднесення Франкського королівства за правління Карла Великого. Право салічних франків.

Ранньофеодальна Франція у IX-XIII ст. Верденський договір та розпад імперії франків. Утворення феодальної Франції. Французьке королівство за доби феодальної роздробленості. Правління династії Капетингів. Реформи Людовіка IX (Святого) і початок об'єднання країни. Право Франції IX-XIII ст. Джерела права: правові звичаї (кутюми); королівські укази (капітулярії); канонічне право; міське право. Діяльність Філіппа де Бомануара. "Кутюми Бовезі" (бл. 1282 р.).

Ранньофеодальна Німеччина X-XIV ст. Утворення феодальної Німеччини. Доба феодальної роздробленості. Правління королів-реформаторів Генріха Птахолова та Оттона I-го. Становлення Священної Римської імперії німецької нації. Джерела німецького ранньофеодального права: звичай, рецепція римського права, закон. "Саксонське зеркало" (бл. 1230 р.), як пам'ятка звичаєвого права ранньофеодальної Німеччини.

Ранньофеодальна Англія. Утворення феодальної Англії. Суспільний і державний лад Англії в англосаксонський період. Завоювання Англії (1066 р.) нормандцями на чолі з Вільгельмом I-м Завойовником. Право ранньофеодальної Англії. Джерела права. Закони Етельберта. Закони Альфреда. Закони Кнута Великого (1016-1035 рр.). "Баронські статті" і "Велика Хартія вольностей" 1215 р.

Арабський халіфат: релігія, держава і право. Виникнення та розвиток Арабського Халіфату і нової світової релігії ісламу. Періодизація історії Арабського халіфату. Органи влади Арабського Халіфату. Джерела мусульманського права: Коран, Сунна, доктрина та ін. Відмінності у розумінні державно-правових питань у різних течіях ісламу. Правовий статус особи за шаріатом. Речове право. Зобов'язальне право. Шлюбно-сімейне та спадкове право. Кримінальне право. Суд і судочинство.

*Тема 6. Станово-представницькі монархії країн
Західної Європи.*

Німеччина в період станово-представницької монархії. Боротьба Папи Римського з німецькими імператорами за звільнення духовенства від підпорядкування світській владі. "Золота булла". Усунення Папи Римського від виборів німецького імператора. Колегія імперських курфюрстів та її права.

Початок правління династії Габсбургів. Спроба зміцнити імператорську владу за імператора Максиміліана (1493-1515). Реформація та Селянська війна в Німеччині. Соціальні і політико-правові ідеї повсталих селян ("12 статей", "Статейне письмо"). "Кароліна".

Феодальна Англія у період станово-представницької монархії. Велика Хартія Вольностей 1215 р. і подальша боротьба за станово-представницьку монархію в Англії. Рада баронів 1258 р. Діяльність Сімона де Монфора щодо організації загальнонаціональних зборів знаті. Скликання у 1293 р. королем Едуардом I перших парламентських зборів. Заснування палати громад та палати лордів. Суспільний і державний лад Англії у XIII-XV ст.

Право Англії 1066-1484 рр. Джерела права: звичаєве право, рішення Вестмінстерських судів, парламентські статути, ордонанси короля, праці відомих англійських юристів, рішення "Суду справедливості". Кримінальне право. Тричленна класифікація злочинів (тризни, фелонії, місдімінор). Шлюбно-сімейне право, великий вплив на нього канонічного права. Судовий процес. Змагально-звинувачувальний характер судового процесу. Поява правозахисників - барристерів і соліситорів.

Період станово-представницької монархії у Франції: основні риси суспільного і державного устрою (XIV-XV ст.). Правління Філіпа IV Красивого (1285-1414). Скликання перших в історії Франції Генеральних штатів (1302 р.). "Великий березневий ордонанс 1357 р." та його історичне значення. "Столітня війна" та її успішне завершення для Франції. Формування незалежної від Генеральних Штатів абсолютної монархії.

Право Франції XIII-XV ст. Джерела права: кутюми, капітулярії (королівські укази), канонічне право, міське право, практика Паризького парламенту. Приватні кодифікації права та їх загальна характеристика. "Акт про відправлення правосуддя" 1539 р. "Звід канонічного права" 1582 р.

Тема 7. Абсолютистські монархії в країнах Західної та Центральної Європи.

Абсолютна монархія в Англії та її особливості. Війна Червоної та Білої троянд (1455-1485) та її наслідки. Укріплення монархії за правління Тюдорів. Заснування Суду зоряної палати (1487-1641) та англіканської (протестантської) церкви. Діяльність Таємної ради та парламенту. Право Англії 1485-1640 рр.

Органи державної влади та управління Франції доби абсолютної монархії (XVI-XVIII ст.). Зміцнення абсолютизму за правління короля Франциска I (1515-1547). Суспільний лад. Конфлікти між католиками і гугенотами. Подальше укріплення абсолютизму за Генріха IV Наварського (Бурбона). "Нантський едикт про віротерпимість" 1598 р. Діяльність політика-реформатора кардинала Рішельє за правління Людовіка XIII (Справедливого). Криза французького абсолютизму за Людовіків XIV, XV і XVI-го. Право Франції XVI-XVIII ст.: право власності; зобов'язальне право; шлюбно-сімейне право; кримінальне право. Королівський ордонанс про торгівлю 1673 р. Ордонанс про морську торгівлю 1681 р.

Абсолютизм в Німеччині XVIII-XIX ст: пруський абсолютизм; австрійський абсолютизм. Правління Фрідріха II Великого (1740-1786). Становлення в Пруссії "поліцейської держави". Правління у Австрії Марії

Терезії та Йосипа II Габсбурга (1780-1790) та їх реформи. Право феодальної Німеччини XVI-XVIII ст.

Тема 8. Держава і право буржуазної Англії

(XVII - поч. XX ст.)

Формування капіталізму в Англії. Виникнення союзу буржуазії і нового дворянства. Правління Карла I-го. "Велика ремонтрація з петицією 1641 р.". Англійська революція. Індепендентська республіка. Протекторат О.Кромвеля. Правління Карла II Стюарта та Якова II Стюарта. "Славетна революція" та її наслідки. "Білль про права" 1689 р. Закон "Про порядок престолонаслідування" 1701 р. Трансформація англійської феодальної монархії в конституційну. Формування парламентської системи Англії. Промислова революція. Боротьба за свої права буржуазії та пролетаріату. Чартистський рух. Поява політичних партій та профспілок. Виборчі реформи 1832, 1867 та 1884-1885 рр. Вікторіанська епоха. Розвиток Великобританії на початку XX ст. Колоніальна політика Великобританії. Ірландське питання. Характеристика права буржуазної Англії.

Тема 9. Виникнення та розвиток буржуазної держави і права США

у XVII-XIX ст.

Заснування та соціально-економічний розвиток північноамериканських колоній. Політика Англії щодо американських колоній. Війна колоній за незалежність і утворення США. "Декларація незалежності США" 1776 р., "Статті конфедерації" 1781 р., "Конституція США 1787 р.", "Білль про права 1791 р.". Розвиток США у XIX ст. Громадянська війна 1861-1864 рр. Реконструкція Півдня США. Територіальне розширення США. Порядок утворення нових штатів та їх прийняття до складу федерації. Адміністративно-територіальний поділ і органи управління. Правова та судова система США.

Тема 10. Держава і право буржуазної Франції

у XVIII-XIX ст.

Соціально-економічні, політичні та ідеологічні причини Великої французької буржуазної революції, її періодизація. Початок революції. Декларація прав людини і громадянина (1789). Декрет від 11 серпня 1789 р. про знищення феодальних прав і привілеїв. Конституція 1791 р. та

проголошення конституційної монархії. Перша Французька республіка. Якобінська диктатура. Конституція 1793 р. Термідоріанський переворот. Конституція 1795 р. Діяльність двопалатного парламенту та нового уряду - Виконавчої Директорії. Повалення Директорії та встановлення Консулату (у складі 3-х консулів). Конституція 1799 р. Особливості політики Наполеона Бонапарта. Перша Французька імперія 1804-1814 рр. Реставрація Бурбонів. Хартія 1814 р. "Сто днів" Наполеона I-го. Друга реставрація Бурбонів. Липнева революція 1830 р. Конституційна хартія 1830 р. Лютнева революція 1848 р. Друга Французька республіка (1848-1852 рр.). Державний переворот Луї Бонапарта 2 грудня 1851 р. Друга Французька імперія (1852-1870 рр.). Поразка Франції у франко-прусській війні 1870-1871 рр. Паризька Комуна 1871 р. Проголошення Третьої республіки 4 вересня 1871 р. Характеристика права буржуазної Франції. Кодифікації Наполеона I-го: французький цивільний кодекс 1804 р.; цивільно-процесуальний кодекс (1806 р.); торговельний кодекс (1807 р.); кримінальний (1810 р.) та кримінально-процесуальний кодекс (1808 р.).

Тема 11. Держава і право буржуазної Німеччини

у XIX - на поч. XX ст.

Виникнення буржуазної німецької держави. Окупація Німеччини Наполеоном I-м. Створення Рейнського союзу німецьких князівств. Припинення існування Священної римської імперії німецької нації (1806 р.). Віденський конгрес 1814-1815 рр. та його рішення. Утворення Німецького союзу. Революція 1848 р. та її вплив на Німеччину. Австро-прусська війна 1866 р. Формування Північно-Німецького Союзу на чолі з Пруссією. Конституція 1867 р. Реорганізація Північно-німецького союзу у Німецьку імперію. Державно-політичний розвиток Німеччини в кінці XIX - на поч. XX ст. Перша світова війна та її катастрофічні наслідки для Німеччини і Австро-Угорщини.

Німецька правова система. Цивільне уложення 1900 р. Баварський кримінальний кодекс 1813 р. Прусський кримінальний кодекс 1851 р. Кримінальне уложення 1871 р. Судова система Німеччини: нижчий або дільничний суд - земський або окружний суд - вищий земський або обласний суд - Імперський (або верховний) суд.

*Тема 12. Державно-правовий розвиток Німеччини
у XX-XXI ст.*

Листопадова революція 1918 р. Веймарська конституція. Наслідки Першої світової війни для Німеччини. Зародження нацизму. Режим Третього Райху. Підготовка до Другої світової війни та її наслідки для Німеччини. ФРН та НДР. Проблема Західного Берліна. Структура органів влади ФРН. Законодавство Німеччини після Другої світової війни. Механізм і структура органів правосуддя для ФРН. Соціальне законодавство Німеччини. Формування соціальної держави. Особливості розвитку ФРН після об'єднання Німеччини. Роль Німеччини у складі Європейського Союзу.

*Тема 13. Державно-правовий розвиток Франції
у XX-XXI ст.*

Результати Першої світової війни та її наслідки для Франції. Розвиток Третьої Республіки між двома світовими війнами. Франція у Другій світовій війні. Режим "Віші". Шарль де Голль та рух "Вільна Франція". Його діяльність на посту глави Тимчасового уряду (1944-1946 рр.). Четверта Республіка. Конституція 1946 р. Встановлення П'ятої республіки. Конституція 1958 р. Політичний курс Ф.Міттерана. Референдум 1992 р. Франція за президентства Ж.Шірака. Президентські та парламентські вибори - 2002 р. Право Франції у новітній період (2002-2009 рр.). Франція у Європейському Союзі.

*Тема 14. Державно-правовий розвиток Великобританії
у XX-XXI-му ст.*

Розвиток Великобританії між двома світовими війнами. Британська співдружність націй. Великобританія в роки Другої світової війни. Урядування У.Черчилля. Повоєнна урядова політика лейбористів. Урядування консерваторів. М.Тетчер. Політичний курс Дж. Мейджора. Урядування Т. Блера. Ольстерське питання. Особливості парламентської виборчої кампанії 2001 р. "Третій шлях". Структура органів влади. Особливості права новітньої Великобританії. Структура Конституції Великобританії: Акт про парламент 1911 р.; Закон від 16 грудня 1949 р. про зміну "Акта про парламент 1911 р."; "Акт про місцеве управління 1972 р."; "Акт про громадянство 1981 р."; "Акт про народне представництво 1983 р."; "Акт про об'єднання зі Шотландією 1704 р."; "Акт про палату общин (управління справами) від 20 липня 1978 р. Сімейне право. Законодавство про соціальний захист населення.

Кримінальний процес.

*Тема 15. Державно-правовий розвиток США
у XX-XXI-му ст.*

Економічний поступ та зовнішня політика США наприкінці XIX - на початку XX-го ст. Основні тенденції державно-правового розвитку США у першій третині XX-го ст. Програма "справедливого курсу" Т.Рузвельта. Вудро Вільсон і його програма "нова демократія". Становище США в умовах світової економічної кризи 1929-1933 рр. "Новий курс" Ф.Рузвельта. Розвиток США після Другої світової війни. Структура органів влади США. Основні зміни в державному апараті США після 11 вересня 2001-го р. Законодавство США новітнього періоду. Поправки до Конституції США. Реформи виборчого права. "Закон про громадянські права" 1964 р.

*Тема 16. Державно-правовий розвиток новітньої Росії
наприкінці XX - на поч. XXI-го ст.*

Зміни в політичній системі СРСР та РСФСР за доби перебудови (1985-1991 рр.). Політичні партії та громадські рухи. Прийняття 12 червня 1990 р. "Декларації про державний суверенітет РСФСР" та його наслідки. Біловезька угода про розпуск СРСР. Конституційні реформи в Російській Федерації 1991-1993 років. Ліквідація радянської системи та формування нових органів влади РФ. Конституція РФ 1993 р. та її загальна характеристика. Суб'єкти РФ. Президент РФ. Федеральні збори як представницький і законодавчий орган (Парламент) Росії: Рада Федерації та Державна Дума. Уряд РФ. Адміністративна реформа 2004 р. Право новітньої Російської Федерації (1993-2008 рр.). Цивільний кодекс РФ 2001-го р.; Бюджетний кодекс РФ 2001-го р. Федеральні конституційні закони: "Про уряд Російської Федерації", "Про судову систему Російської Федерації", "Про арбітражні суди Російської Федерації" та ін.

*Тема 17. Державно-правовий розвиток Китайської Народної Республіки
у XX-XXI-му ст.*

Революція 1911 р. Проголошення республіки. Тимчасова Конституція Китайської Республіки 1912 р. Демократичні рухи, громадянські і національно-визвольні війни в Китаї у міжвоєнний період. Утворення та

розвиток КНР. Перша Конституція КНР 1954 р. (загальна характеристика). Деформації державного устрою КНР в період "великого стрибка" та "культурної революції" (1958-1976 рр.). Китайська держава в період будівництва регульованої ринкової економіки (1982-2008 рр.). Конституції КНР 1978 та 1982-х рр. (загальна характеристика). Право Китайської Народної Республіки новітньої доби (1978-2008 рр.): цивільне право і процес; трудове право; екологічне право; кримінальне право і процес.

Тема 18. Історія держави і права новітньої Японії

(XX-XXI ст.)

Держава і право Японії наприкінці XIX - на поч. XX-го ст. Розвиток японського конституціоналізму у XIX ст. Конституція Японської імперії 1889 р. Японська держава в період між двома світовими війнами. "Нова політична структура" та "нова економічна структура" Японії. Японія після Другої світової війни. Конституція 1947 р., її значення та особливості. Економічний, соціальний та державно-правовий розвиток Японії у другій половині XX - на поч. XXI-го ст. Право новітньої Японії.

5. Рекомендовані індивідуальні завдання

Тематика
та орієнтовні плани робіт:

Тема 1. Держава і право Стародавнього Китаю.

Вступ.

1. Періодизація історії.
2. Станово-класовий поділ у Стародавньому Китаї.
3. Державний лад. Реформи Шан Яна.
4. Місцеве управління.
5. Право Стародавнього Китаю:
 - джерела права;
 - кримінальне право і система покарань;
 - шлюбно-сімейне право;
 - регулювання майнових відносин;
 - судовий процес.

Висновки.

Література:

Авдиев В.И. История древнего Востока. - М., 1970. - 606 с.

Графский В.Г. Всеобщая история государства и права: Учеб. для вузов. - М.: Норма, 2002.

История Востока: В 6 т. - М., 1997.

История государства и права зарубежных стран. Учебник для вузов: В 2-х частях. - М.: Норма, 2001. - Т. 1. - С. 13-24; 115-128.

Крижанівський О.П. Історія Стародавнього Сходу. - К.: Либідь, 2000.

Макарчук В.С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн: Навч. посібник. Вид. 4-е. - К.: Атіка, 2004.

Тищик Б.Й. Історія держави і права країн Старод. Світу: В 2-х т. - Львів, 1999. - Т. 1.

Хома Н.М. Історія держави і права зарубіжних країн. Навчальний посібник. - К.: Каравела, 2003. - С. 11-15, 83-99.

Тема 2. Держава та право Стародавнього Єгипту

Вступ.

1. Утворення Давньоєгипетської держави.
2. Соціальна структура суспільства.
3. Державний лад та місцеве управління.
4. Основні риси права Стародавнього Єгипту:
 - джерела права;
 - право власності;
 - зобов'язальне право;
 - сімейне та спадкове право;
 - кримінальне право;
 - судовий процес.

Висновки.

Література:

Васильев Л.С. История религий Востока. - М.: Высшая школа, 1988;

Древние цивилизации / Под ред. Г.М.Бонгард-Левина. - М.: Мысль, 1989;

Краткая всемирная история / под ред. А.З.Манфреда. - М.: Наука, 1967;

Монтэ П. Египет Рамзесов. Повседневная жизнь египтян во времена великих фараонов. - М.: Наука, 1989. - 376 с.

Страхов М.М. Всесвітня історія держави і права. Держава і права Стародавнього світу. - Вип. 1. - Харків, 1994.

Тищик Б.Й. Історія держави і права стародав. світу. - Львів, 1999. - Т. 1. - С. 10-18.

Тема 3. Держава і право Стародавнього Вавилону

Вступ.

1. Періодизація стародавньої цивілізації Дворіччя.
2. Міста-держави стародавніх шумерів та аккадців.
3. Становлення могутньої Вавілонської держави за царя Хаммурапі:
 - а/ реформи царя Хаммурапі;
 - б/ "Законник" Хаммурапі.
4. Правове становище населення за законами Хаммурапі:
 - а/ право власності;
 - б/ зобов'язальне право;
 - в/ сімейне право;
 - г/ спадкове право;
 - д/ карне право.

Висновки.

Література:

- Авдиев В.И.* История Древнего Востока. - М.: Высшая школа, 1971.
- Белявский В.А.* Вавилон легендарный, Вавилон исторический. - М., 1971. - 316 с.
- Древние цивилизации / под ред. Г.М. Бонгард-Левина. - М.: Мысль, 1989.
- Законы царя Хаммурапи / Див.: Хрестоматія з ІДПЗК: У 2-х томах. За ред. В.Д.Гончаренка. - К., 1998. - Т. 1. - С. 9-37.
- Макарчук В.С.* Загальна історія держави і права зарубіжних країн. - К.: Аттіка, 2001. - С. 15-23.
- Страхов М.М.* Всесвітня історія держави і права. Вип. 1. Держава і право Стародавнього світу. - Харків, 1994.
- Федоров К.Г.* Історія держави і права зарубіжних країн. - К., 1994.

Тема 4. Держава і право Стародавньої Індії

Вступ.

1. Історичні умови виникнення класового суспільства й держави в Стародавній Індії за доби харапської та ведичної цивілізацій.
2. Суспільний лад Стародавньої Індії та його особливості.
3. Державний лад Стародавньої Індії магадхсько-маурійської доби.
4. Основні риси права Стародавньої Індії (за "Законами Ману" і "Артхашастрою"):
 - право власності;
 - зобов'язальне право;
 - шлюбно-сімейні відносини;
 - кримінальне право.

Висновки.

Література:

- Артхашастра / Див.: Хрестоматія з ІДПЗК: У 2-х томах. - К., 1998. - Т. 1. - С. 54-61.

- Закони Ману / Хрестоматія з ІДПЗК. - К., 1998. - Т. 1. - С. 48-54.
- Бонгард-Левин Г.М., Ильин Г.Ф.* Индия в древности. - М., 1985.
- Вигасин А.А., Самозванцев А.М.* "Артхашастра": проблемы социальной структуры и права. - М.: Наука, 1984. - 255 с.
- Жидков О.А.* История государства и права Древнего Востока. - М., 1963.
- Калинина Э.А.* Истоки индийского права // Правоведение, 1979. - № 1. - С.76-81.
- Касты в Индии. Сб. статей. -М., 1963.
- Крашенинникова Н.А.* Источники древнеиндийского права и их развитие в Средневековой Индии // Правоведение, 1980. - № 1. - С. 76-81.
- Страхов М.М.* Всесвітня історія держави і права. Вип. 1. Держава і право стародавнього світу. - Харків, 1994.
- Тицик Б.Й.* Історія держави та права стародавнього світу. - Львів, 1999. - Т. 1.

Тема 5. Афіньська держава і право

Вступ.

1. Суспільний лад гомерівської Греції.
2. Грецький поліс. Виникнення держави в Афінах.
3. Реформи Тезея. Закони Драконта.
4. Реформи Солона, Пісістрата, Клісфена.
5. Піднесення та розквіт Афіньської Республіки за Перікла.
5. Суспільний та державний лад Афін.

Висновки.

Література:

- Громаков Б.С.* История рабовладельческого государства и права (Афины и Рим). - М., 1986.
- История государства и права зарубежных стран / Под ред. О.А.Жидкова и Н.А.Крашенинниковой. - М.: Норма, 2002. - Часть 1. - С. 129-152, 193-197.
- Катрич В.М.* Історія рабовласницької держави та права Стародавньої Греції. - К., 1969.
- Кочекьян С.А.* Государство и право Древней Греции. - М.: Юрид. лит., 1963.
- Макарчук В.С.* Загальна історія держави і права зарубіжних країн. - К.: Атіка, 2001. - С. 37 - 50.
- Федоров К.Г.* Історія держави і права зарубіжних країн. - К., 1994. - С. 95-117.
- Тицик Б.Й.* Історія держави і права країн Стародавнього Світу: У 2-х томах. - Львів, 1999. - Т. 1.

Тема 6. Державний лад і право Стародавньої Спарти

Вступ.

1. Виникнення та розвиток Спартанської держави. Періодизація історії Спарти.
2. Особливості суспільного ладу.
3. Державний устрій.
4. Право Спарти.

Висновки.

Література:

История государства и права зарубежных стран / Под ред. О.А.Жидкова и Н.А.Крашенинниковой. - М.: Норма, 2002. - С. 153-159.

Макарчук В.С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн. - К., 2001. - С. 51-54.

Федоров К.Г. Історія держави і права зарубіжних країн. - К., 1994. - С. 117-124.

Хома Н.М. Історія держави і права зарубіжних країн. Навчальний посібник. - К.- Львів, 2003. - С. 126-140.

Тема 7. Держава і право Стародавнього Риму царської доби

Вступ.

1. Періодизація римської держави і права.
2. Становлення міста-держави Рим. Реформи легендарного Ромула.
3. Історія установ (інституцій) царського Риму.
4. Реформи Сервія Туллія та їх значення.
5. Боротьба плебеїв з патриціями за рівність в політичних і економічних правах.

Висновки.

Література:

История древнего мира / Под ред. Ю.С.Крушкол. - Часть вторая. - М.: Просвещение, 1971. - С. 208-233.

История Древнего Рима / Под ред. А.Г.Бокщанина и В.И.Кузицина. - М.: Высшая школа, 1971. - С. 9-23, 37-52.

История государства и права зарубежных стран. - М.: Норма, 2002. - Часть 1. - С. 160-165.

Галанза П.Н. Государство и право Древнего Рима. - М., 1963.

Катрич В.М. Держава і право Стародавнього Риму. - К., 1974.

Макарчук В.С. Загальна історія держави і права заруб. країн. - К., 2001. - С. 55-57.

Федоров К.Г. Історія держави і права зарубіжних країн. - К., 1994.

Хома Н.М. Історія держави та права зарубіжних країн. Навчальний посібник. - К.-Львів, 2003. - С. 141-199.

*Тема 8. Держава і право Стародавнього Риму доби республіки
(509 - 27 рр. до н.е.)*

Вступ.

1. Суспільний лад Римської республіки.
2. Державний лад Римської республіки.
3. Криза та падіння Республіки: причини і наслідки.
4. Закони XII Таблиць та їх характеристика:
 - право власності;
 - зобов'язальне право;
 - сімейне право;
 - спадкове право;
 - кримінальне право;
5. Суд і процес у Стародавньому Римі доби республіки.

Висновки.

Література:

- Бартошек М.* Римское право: понятия, термины, определения. - М., 1989.
История государства и права зарубежных стран. - М.: Норма, 2002. -
Часть 1. - С. 165-180; 215-242.
Катрич В.М. Держава і право Стародавнього Риму. - К., 1974.
Макарчук В.С. Загальна історія держави і права заруб. країн. - К., 2001. -
С. 58-68.
Підопригора О.А. Римське приватне право. - К., 2001. - 440 с.
Федоров К.Г. Історія держави і права зарубіжних країн. - К., 1994.

*Тема 9. Держава і право Стародавнього Риму доби імперії
(27 р. до н.е. - 476 р. н.е.)*

Вступ.

1. Суспільний лад.
2. Державний лад доби принципату.
3. Державний лад доби домініату.
4. Римське право доби імперії:
 - джерела права;
 - суб'єкти права;
 - речове право;
 - зобов'язальне право;
 - шлюбно-сімейне та спадкове право;
 - кримінальне право та система покарань.

Висновки.

Література:

История государства и права заруб. стран. - М.: Норма, 2002. - С. 177-192, 224-242.

Підопригора О.А. Римське приватне право. - К., 2001.

Тищик Б.Й. Історія держави і права країн Стародавнього світу: У 2-х томах. - Львів, 1999. - Т. 2.

Федоров К.Г. Історія держави і права зарубіжних країн. - К., 1994.

Хома Н.М. Історія держави та права зарубіжних країн. Навчальний посібник. - К.: Каравела, 2003. - С.157-198.

Тема 10. Середньовічна держава і право Візантії

Вступ.

1. Обставини виникнення Візантійської держави, періодизація її історії.

2. Суспільний лад.

3. Державний лад.

4. Місцеве управління.

5. Візантійське право:

а) загальна характеристика основних джерел права Візантії IV - V ст.;

б) основні пам'ятки візантійського права V - VII ст.

Висновки.

Література:

Графский В.Д. Всеобщая история права и государства. - М.: Норма, 2002. - С.218-242.

История государства и права заруб. стран. - М.: Норма, 2002. - Ч. 1. - С. 361-370.

Ливанцев К.Е. История государства и права Средних веков. - СПб.: Питер, 2003. - С. 132-150.

Макарчук В.С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн. - К.: Атіка, 2001. - С. 440-455.

Томсинов В.А. История государства и права зарубежных стран (древность и средние века). Учебно-методическое пособие для семинаров. - М.: Зерцало, 2001. - С. 34-51.

Федоров К.Г. Історія держави і права зарубіжних країн. - К., 1994.

Тема 11. Ранньофеодальна держава і право. Держава франків

Вступ.

1. Виникнення та характерні риси феодальної держави і права.

2. Основні тенденції розвитку Держави франків у VI-IX ст.:

- монархія Меровінгів: суспільний та державний устрій;

- реформи Карла Мартела;

- державний лад за Каролінгів.

3. "Салічна правда" - визначна пам"ятка звичаєвого права франків:
загальна характеристика;

4. Право салічних франків:

- право власності;
- зобов"язальне право;
- сімейне право;
- регулювання майнових відносин і спадкове право;
- система злочинів і покарань;
- судоустрій і процес

Висновки.

Література:

Ливанцев К.Е. История государства и права средних веков. - СПб.: Питер, 2003. - С.10-24;

Макарчук В.С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн. - К.: Аттика, 2001. - С. 77-83;

Семенов В.Ф. История средних веков. - М.: Просвещение, 1975. _ с. 34-57.

Федоров К.Г. Історія держави і права зарубіжних країн. - К., 1994;

Тема 12. Держава і право феодальної Франції

Вступ.

1. Французьке королівство за доби феодальної роздробленості. Реформи Людовіка IX і початок об"єднання країни.

2. Період станово-представницької монархії: основні риси суспільного та державного устрою (XIV-XV ст.).

3. Органи державної влади та управління Франції доби абсолютної монархії XVI-XVIII ст.

4. Право Франції X-XV ст:

- джерела права;
- право власності;
- сімейне право;
- спадкове право;
- кримінальне право;
- судоустрій і судочинство

5. Право Франції XVI-XVIII ст.:

- джерела права;
- цивільне право;
- кримінальне право;
- судоустрій і судочинство.

Висновки.

Література:

Галанза П.Н. Феод. государство и право Франции. - М., 1963. - 64 с.

История государства и права зарубежных стран. - М.: Норма, 2002. - Ч. 1. - С. 281-314; 396-418.

Ливанцев К.Е. История государства и права Средних веков. - СПб.: Питер, 2003. - С.25-56.

Макарчук В.С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн. - К., 2001. - С. 93-97; 115-118; 129-133.

Федоров К.Г. Історія держави і права зарубіжних країн. - К., 1994. - С. 230-247.

Шевченко О.О. Історія держави і права заруб. країн. - К.: Вентурі, 2000. - С. 78-88.

Тема 13. Держава і права феодальної Англії

Вступ.

1. Донормандський (англо-саксонський) період її історії. Формування єдиної держави Англія.
2. Ранньофеодальна монархія за норманнів (XI-XII ст.). Реформи Генріха I та Генріха II.
3. Велика Хартія Вольностей 1215 р. і станово-представницька монархія.
4. Абсолютна монархія і її особливості.
5. Право 1066-1484 рр.:
 - джерела;
 - право власності;
 - сімейне і спадкове право;
 - кримінальне право;
 - судоустрій і судочинство.
5. Право 1485-1640 рр.:
 - джерела права;
 - право власності;
 - кримінальне право;
 - судоустрій і процес.

Висновки.

Література:

История государства и права зарубежных стран. - М.: Норма, 2002. - Ч. 1. - С.333-360; 442-472.

Макарчук В.С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн. - К.: Атіка, 2001. - С. 84-86; 98-103; 119-122; 134-138.

Нерсесянц В. История права Англии и России. - М., 1994.

Страхов Н.Н. Государство и право феодальной Англии. Конспект лекций. - Харьков, 1964. - 55 с.

Федоров К.Г. Історія держави і права зарубіжних країн. - К., 1994.

Шевченко О.О. Історія держави і права заруб. країн. - К.: Вентурі, 2000. - С. 89-98.

Штоклер В.В. История Англии в средние века. - Л., 1973.

Тема 14. Держава і право феодальної Німеччини.

Вступ.

1. Ранньофеодальна держава (X-XII ст.). "Священна Римська імперія німецької нації".
2. Німеччина в період станово-представницької монархії (XIV-XVI ст.). "Золота булла" 1356 р.
3. Пруський та австрійський абсолютизм в Німеччині, їх особливості.
4. Право X-XV ст.:
 - джерела;
 - Саксонське і Швабське зеркала - приватні кодифікації XIII ст.;
 - цивільне право. Речове право;
 - сімейне право;
 - спадкове право;
 - кримінальне право;
 - судоустрій і судочинство.
5. Право XVI-XVIII ст.:
 - цивільне право. Джерела;
 - кримінальне право;
 - судоустрій і судочинство.

Висновки.

Література:

- Галанза П.Н.* Феод. государство и право Германии. - М., 1963. - 45 с.
- История государства и права зарубежных стран. - М.: Норма, 2002. - Ч. 1. - С. 315-332, 419-441;
- "Каролина". Уголовно-судебное уложение Карла-У. - Алма-Ата, 1967. - 152 с.
- Макарчук В.С.* Загальна історія держави і права зарубіжних країн. - К.: Атіка, 2001. - С. 104-109, 123-125, 139-145.
- Прокопьев В.П.* История германской государственности X-XVIII вв. Учебное пособие для студентов. - Калининград, 1984. - 87 с.
- "Саксонское зеркало": памятник, комментарий, исследование / Под ред. В.М.Корецкого. - М.: Наука, 1985. - 271 с.
- Федоров К.Г.* Історія держави і права зарубіжних країн. - К., 1994.
- Шевченко О.О.* Історія держави і права заруб. країн. - К.: Вентурі, 2000. - С. 99-111.

Тема 15. Держава і право південних і західних слов'ян: Болгарія, Сербія, Чехія, Польща

Вступ.

1. Суспільний устрій, державний лад і право феодальної Болгарії.
2. Суспільно-економічні і правові відносини у феодальній Сербії.
3. Суспільний устрій, державний лад і право феодальної Польщі.

4. Суспільно-політичні, економічні і правові відносини у феодальній Чехії.

Висновки.

Література:

Бардах Ю., Леснодорский Б., Пастрачак М. История государства и права Польши. - М.: Юрид. лит., 1980.

Ванечек В. История государства и права Чехословакии. - М., 1981. - 503 с.

Грачев В.П. Сербская государственность в X-XV вв. - М., 1972. - 332 с.

Зигель Ф. Законник Стефана Душана. - СПб., 1872. - 149 с.

Куцина С.М. Польская правда - важнейший источник феодального права Польши // Ученые записки ВЮЗИ. - М., 1970. - Вып. 20. - Ч. 3.

Макарчук В.С. Загальна історія держави і права заруб. країн. - К., 2001. - С.146-162.

Федоров К.Г. Історія держави і права зарубіжних країн. - К., 1994.

Шевченко О.О. Історія держави і права зарубіжних країн. - К., 2000. - С. 120-128.

Тема 16. Арабський Халіфат: релігія, держава, право

Вступ.

1. Виникнення ісламу. Об'єднання арабів та утворення Халіфату.

2. Правове становище суспільних станів.

3. Органи державної влади та управління Арабського Халіфату.

4. Мусульманське право: джерела та його характерні риси.

Висновки.

Література:

Беляев Е.А. Арабы, ислам и Арабский Халифат в раннее средневековье. - М., 1966.

Васильев Л.С. История религий Востока. - М.: Высшая школа, 1988.

Всеобщая история государства и права. Учебник. Под ред. К.И.Батыра. - М.: Былина, 2000. - С. 216-228.

История государства и права зарубежных стран. - М.: Норма, 2002. - Ч. 1. - С. 498-504, 551-568.

Мусульманское право: структура и основные институты. - М., 1984;

Хома Н.М. Історія держави та права зарубіжних країн. Навчальний посібник. - К.: Каравела, 2003. - С. 266-281.

Шевченко О.О. Історія держави і права зарубіжних країн. - К.: Вентурі, 2000. - С. 112-119.

Тема 17. Буржуазна Великобританія.

Вступ.

1. Економічні, ідеологічні та політичні передумови Англійської буржуазної революції.

2. Основні етапи Англійської революції та їх загальна характеристика:
 - конституційний етап;
 - період громадянських воєн;
 - індепендентська республіка;
 - протекторат Кромвеля.
 3. Реставрація Стюартів і утворення конституційної монархії:
 4. "Славна революція" та її наслідки;
 5. "Білль про права" 1689 р. - перший конституційний закон Англії;
 6. "Акт про облаштування" 1701 р.
 7. Еволюція англійського державного ладу у 18 ст.
 8. Державний розвиток Англії в ХІХ - на початку ХХ ст.:
 - виборчі реформи 1832, 1867, 1884-1885 рр.;
 - політичні партії;
 - зростання ролі виконавчої влади. Білль про парламент 1911 р.
 9. Право Англії ХУП - поч. ХХ ст.:
 - англійська революція ХУП ст. і право;
 - еволюція англійського прецедентного права;
 - розвиток англійського законодавства у ХУІІІ-ХХ ст.;
 - особливості розвитку англійського цивільного права;
 - зміни в сімейному праві;
 - законодавство про компанії, монополії та обмежувальну торгіву практику;
 - розвиток трудового і соціального законодавства;
 10. Судова система та поліція.
- Висновки.

Література:

- Барг М.А.* Кромвель и его время. - М.: Мысль, 1990.
- Барг М.А.* Великая английская революция в портретах ее деятелей. - М., 1986.
- Всеобщая история государства и права. - М.: Мысль, 2000. - С. 231-253.
- История государства и права зарубежных стран. Под ред. О.А.Жидкова, Н.А.Крашенинниковой. - М.: Норма, 2001. - Ч. 2. - С. 1-24; 536-577.
- Макарчук В.С.* Загальна історія держави і права зарубіжних країн. - К.: Атіка, 2001. - С. 163-181; 243-268.
- Страхов М.М.* Історі держави і права зарубіжних країн. Підручник. - Харків: Право, 2001. - С. 151-213; 324-334; 383-385; 390-403.
- Шевченко О.О.* Історія держави і права заруб. країн. - К.: Вентурі, 2000. - С.136-153.

Тема 18. Буржуазні Сполучені Штати Америки.

Вступ.

1. Політика Великобританії стосовно американських колоній у ХУП-ХУІІІ ст. та її наслідки.

2. Революційна війна за незалежність та утворення США. Декларація незалежності 1776 р.
3. Утворення конфедерації. Статті конфедерації 1781 р.
4. Утворення федерації. Конституція 1787 р.
5. Білль про права 1791 р.: його зміст та значення.
6. Держава США наприкінці ХУІІІ - на початку ХХ ст.:
 - державне будівництво і судова реформа; конституційний нагляд;
 - збільшення числа штатів; умови їх інтеграції в США;
 - громадянська війна 1861-1864 рр. та її вплив на конституційний розвиток США;
 - "Реконструкція Півдня";
 - перетворення США в світову державу наприкінці ХІХ - на початку ХХ ст.
 - центральні органи управління.
7. Право Сполучених Штатів Америки:
 - становлення правової системи США в колоніальний період;
 - еволюція загального права після завоювання незалежності;
 - історія законодавства в ХІХ - на поч. ХХ ст.;
 - історія цивільного права і правове регулювання підприємництва у США;
 - розвиток трудового законодавства в ХІХ - на поч. ХХ ст.;
 - розвиток кримінального права і процесу.

Висновки.

Література:

- Бельсон Е.М., Ливанцев К.Е.* История государства и права США. - Л., 1982. - С. 27-30.
- Всеобщая история государства и права. - М.: Былина, 2000. - С. 253-266; 354-388.
- История государства и права зарубежных стран. Под ред. О.А.Жидкова и Н.А.Крашенинниковой. - М.: Норма, 2001. - Ч. 2. - С. 25-47; 578-617.
- История США: в 4-х томах. - М. 1985.
- Макарчук В.С.* Загальна історія держави і права зарубіжних країн. - К.: Атіка, 2001. - С. 182-203; 222- 242.
- Страхов М.М.* Історія держави і права зарубіжних країн. Підручник. - Харків: Право, 2001. - С. 214-223; 275-304.
- Страхов М.М.* Основні закономірності становлення буржуазної держави і права у провідних країнах Європи і Північної Америки. - К., 1991.
- Шевченко О.О.* Історія держави і права зарубіжних країн. - К., 2000. - С. 154-167.

Тема 19. Становлення буржуазної держави та права Франції.

Вступ.

1. Причини Французької буржуазної революції та її основні етапи.

2. Початок революції і "скасування феодалізму". Прийняття "Декларації прав людини і громадянина" (1789 р.), її історичне значення.
3. Законотворча діяльність Установчих зборів. Конституція 1791 р. та її основні положення.
4. Якобінська диктатура, державний лад та законодавчі акти. Конституційний акт 1793 р.
5. Державний лад Франції від Першої республіки до Першої імперії (директорія, консульство):
 - термідоріанський переворот і Конституція 1795 р.;
 - переворот генерала Бонапарта і Конституція 1799 р.;
6. Одноособове правління Наполеона 1804-1814 рр.
7. Право і судова система доби Великої Французької революції.
8. Цивільний кодекс 1804 р. та Кримінальний кодекс 1810 р. - класичні кодекси буржуазного права.

Висновки.

Література:

Батыр К.И. История государства и права Франции в период Французской революции 1789-1794 годов. - М., 1984. - С. 72-80.

Графский В.Г. Всеобщая история права и государства. - М., 2002. - С. 453-518.

История государства и права зарубежных стран. - М.: Норма, 2001. - Ч. 2. - С. 48-88.

История Франции. - М., 1973. - Т. 2. - С. 5-180, 216-231, 255-312.

Макарчук В.С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн. - К.: Атіка, 2001. - С. 204-221.

Робеспьер М. Революционная законность и правосудие: статьи и речи. - М., 1959.

Хома Н.М. Історія держави і права заруб. країн. - К.: Каравела, 2003. - С.306-324.

Хрестоматія з історії держави і права зарубіжних країн: У двох томах / За ред. В.Д.Гончаренка. - К.: Ін ЮРЕ, 1998. - Т. 2. - С. 83-254.

Шевченко О.О. Історія держави і права заруб. країн. - К.: Вентурі, 2000. - С. 168-182.

Тема 20. Суспільно-політичний розвиток буржуазної Франції

у 1814-1914 рр.

Вступ.

1. Реставрація Бурбонів. Хартія 1814 р.
2. Революція і Хартія 1830 р.
3. Друга республіка у Франції. Конституція 1848 р.
4. Друга імперія у Франції. Конституція 1852 р.
5. Паризька Комуна 1871 р. - перша пролетарська держава:

6. Вереснева революція 1870 р. і відновлення республіки:
 - організація і цілі Паризької Комуни;
 - органи влади і управління;
 - соціальне законодавство;
7. Третя республіка у Франції (1871-1900). Державно-політичний лад Франції напередодні Першої світової війни.

Висновки.

Література:

- Бажанов А.Т.* Органы юстиции Парижской Коммуны. - Киев, 1971.
Государство и право Парижской Коммуны. - М., 1971.
Графский В.Г. Всеобщая история права и государства. - М., 2002. - С. 479-495.
История государства и права зарубежных стран. - М.: Норма, 2001. - Ч. 2. - С. 89-123.
Ленін В.І. Пам"яті Комуни // ПЗТ. - Т. 20. - С.205-209.
Макарчук В.С. Загальна історія держави і права заруб. країн. - К., 2001. - С. 269-293.
Маркс К. Громадянська війна у Франції // Маркс К. і Енгельс Ф. Твори. - Т. 17. - С. 309-359.
Хома Н.М. Історія держави та права зарубіжних країн. Навчальний посібник. - К.: Каравела, 2003. - С. 340-355.
Шевченко О.О. Історія держави і права зарубіжних країн. - К., 2000. - С. 198-203.

Тема 21. Виникнення і розвиток буржуазної Німеччини

у ХІХ - на початку ХХ ст.

Вступ.

1. Німеччина в період з 1800 по 1871 рік. Конституція 1849 р. та її значення.
2. Пруська конституція 1850 р.
3. Об'єднання Німеччини. Конституція Німецької імперії 1871 р.
4. Державно-політичний розвиток Німеччини в кінці ХІХ - на поч. ХХ ст.
5. Право Німеччини:
 - *цивільне право*: Німецький цивільний кодекс 1896 р. Загальна характеристика, система і зміст БГБ;
 - *торговельне право*: Торговельне уложення 1861 р. та Торговий кодекс 1897 р.;
 - *кримінальне право*: Кримінальне уложення 1871 р.;
 - *трудова і соціальне законодавство*.

Висновки.

Література:

Всеобщая история государства и права. Учебник. - М.: Былина, 2000. - С. 315-326.

История государства и права зарубежных стран. - М.: Норма, 2001. - Ч. 2. - С. 124-151; 656-683.

Макарчук В.С. Загальна історія держави і права заруб. країн. - К., 2001. - С. 294-313.

Хома Н.М. Історія держави та права зарубіжних країн. Навч. посібник. - К.: Каравела, 2003. - С. 356-366.

Хрестоматія з ІДПЗК: У двох томах / За ред. В.Д.Гончаренка. - К.: Ін ЮРЕ, 1998. - Т. 2. - С. 295-349.

Шевченко О.О. Історія держави і права заруб. країн. - К.: Вентурі, 2000. - С. 183-190;

Тема 22. Держава і право Німеччини новітньої доби (XX-XXI ст.)

Вступ.

1. Перша світова війна та її наслідки для Німеччини.
 2. Листопадова революція в Німеччині. Конституція 1919 р.
 3. Гітлерівська Німеччина: політичний режим і державний лад (1933-1945 рр.).
 4. Державно-політичний розвиток роз'єднаних німецьких земель у післявоєнний період:
 5. Федеративна Республіка Німеччина. Основний закон Федеративної Республіки Німеччини (23 травня 1949 р.);
 6. Німецька Демократична Республіка. Конституція НДР (30 травня 1949 р.).
 7. Возз'єднання ФРН та НДР 3 жовтня 1990 р., його наслідки та значення для німецької нації та Європи. Курс на європейську інтеграцію.
 8. Право Німеччини 1949-2004 років. Загальна характеристика.
- Висновки.

Література:

Всеобщая история государства и права. - М.: Былина, 1995. - С. 359-365.

Глиняный В.П. История государства и права зарубежных стран. - Харьков: Одиссей, 2000. - Ч. 1. - С. 722-756;

Графский В.Г. Всеобщая история права и государства: Учебник для вузов. - М.: Норма, 2000. - С.541-547.

Дем'яненко Б.Л. Три моделі тоталітаризму: Порівняльний аналіз фашизму, більшовизму та націонал-соціалізму. - К., 2000.

История государства и права зарубежных стран: Учебно-методическое пособие / Отв. ред. Н.А.Крашенинникова. - М.: Норма, 2003. - С. 256-267.

Кершоу Я. Гитлер. - Ростов на Дону, 1997.

Крестовская Н.Н. История государства и права зарубежных стран. Практикум. - Харьков: Одиссей, 2002. - С. 513-539.

Макарчук В.С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн. - К.: Аттіка, 2001. - С. 321-326; 358-360; 365-370.

Прокопьев В. История германской государственности 19-20-х вв. - Калининград, 1985.

Решетников Ф. Правовые системы стран мира. Справочник. - М., 1993.

Розанов Г. Германия под властью фашизма (1933-1939). - М., 1961.

Савельев В.А. Германское гражданское уложение. - М., 1993.

Туренко В. Націонал-соціалістичний рух у Німеччині: становлення та соціальна база // Нова політика. - № 1. - С. 26-30.

Хома Н.М. Історія держави і права зарубіжних країн. - К., 2003. - С. 367-403.

Шевченко О.О. Історія держави і права зарубіжних країн. - К.: Вентурі, 2000. - С. 270-284.

Энциклопедия третьего рейха / Сост. Воропаев С. - М., 1996.

Тема 23. Держава і право США новітнього періоду

Вступ.

1. Основні тенденції державно-правового розвитку США у першій третині ХХ-го ст.

2. "Новий курс" президента США Ф.Рузвельта.

3. ХУІ-ХХІ поправки до Конституції США та їх значення для країни.

4. Посилення влади президента та роль Конгресу США у другій половині ХХ - на початку ХХІ-го ст.

5. Поправки ХХІІ-ХХУІ до Конституції США: загальна характеристика. Реформи виборчого права.

6. Розвиток конституційного принципу "розподілу властей" і механізму "стримування і протизваг".

7. Місцеве управління, суд, поліція США новітньої доби.

8. Право США у ХХ-ХХІ ст.

Висновки.

Література:

Бельсон Я., Ливанцев К. История государства и права США. - Л., 1982.

Боботов С., Жигачев И. Введение в правовую систему США. - М., 1997.

Глиняный В.П. История государства и права зарубежных стран. - Харьков: Одиссей, 2000. - Ч. 1. - С. 782-790.

Графский В.Г. Всеобщая история права и государства. - М., 2002. - С. 593-631.

Жидков О.А. Верховный суд США: право и политика. - М., 1985.

История государства и права зарубежных стран. - М., 2001. - С. 205-265; 578-617.

Історія Сполучених Штатів Америки. Нарис. - К., 1998.

Макарчук В.С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн. - К.: Аттіка, 2001. - С. 339-346; 378-388.

Мишин А., Языков Е. Конституция США: история и современность. - М., 1988.

Підкова І., Джеджора О. Світова історія ХІХ-ХХ ст. Словник. - Львів, 2000.

Решетников Ф.М. Правовые системы стран мира. - М., 1993.

Сафонов В.Н. Социальное законодательство в США: историко-правовые аспекты // Государство и право. - 1999. - № 1.

Хома Н.М. Історія держави та права зарубіжних країн. Навчальний посібник. - К., 2003. - С. 439-454.

Шевченко О.О. Історія держави і права зарубіжних країн. - К., 2000. - С. 249-269.

Тема 24. Держава і право Франції новітнього періоду

Вступ.

1. Третя республіка Франції та її державний лад.

2. Четверта республіка і Конституція 1946 р.

3. П'ята республіка.

4. Право, суд, поліція Франції у другій половині ХХ - на поч. ХХІ ст.

Висновки.

Література:

Беккариа Ч. О преступлениях и наказаниях. - М., 1995.

Всеобщая история государства и права / Под ред. К.И.Батыра. - М.: Былина, 1995. - С. 347-359;

Глиняный В.П. История государства и права зарубежных стран. - Ч. 1. - Харьков: Одиссей, 2000. - С. 811-828.

Графский В.Г. Всеобщая история права и государства: Учебник для вузов. - М.: Норма, 2000. - С. 492-495;

Жидков О.А. История буржуазного права. - М., 1971.

История государства и права зарубежных стран. - Ч. 2: Учебник для вузов / Под ред. проф. О.А.Жидкова и Н.А.Крашенинниковой. - М.: Норма, 2001. - С. 283-300; 618-655.

История государства и права зарубежных стран. Учебно-методическое пособие. - М.: Норма, 2003. - С.248-255;

Крестовская Н.Н. История государства и права зарубежных стран. Практикум. - Харьков: Одиссей, 2002. - С. 540-568.

Крылова Н.Е. Основные черты нового УК Франции. - М., 1996.

Крылова Н.Е., Серебренникова А.В. Уголовное право зарубежных стран. - М., 1998.

Макарчук В.С. Історія держави і права зарубіжних країн: Навч. посібник. - К.: Атіка, 2001. - 351-357; 397-403.

Молчанов Н.Н. Генерал де Голль. - 3-е изд. - М.: Межд. отношения, 1988. - 479 с.

Новый уголовный кодекс Франции 1992 г. - М., 1993.

Политические системы, государство и право в буржуазных и развивающихся странах: тенденции и проблемы. - М., 1988.

Поттешер Ф. Знаменитые судебные процессы. - М., 1985.

Преступления и наказания в Англии, США, Франции, Японии. Общая часть. - М., 1991.

Ратмани Г.М. Франция: судьба двух республик. - М., 1980.

Хома Н.М. Історія держави та права зарубіжних країн. Навчальний посібник. - К., 2003. - С. 404-422.

Хрестоматія з ІДПЗК: У двох томах. - К., 1998. - Т. 2. - С. 473-497.

Шевченко О.О. Історія держави і права зарубіжних країн. - К., 2000. - С. 285-290.

Тема 25. Держава і право Англії новітньої доби

Вступ.

1. Великобританія після Першої світової війни: основні тенденції розвитку. Політичні партії. Вибірчі реформи 1918, 1928, 1948 та 1969 рр.

2. Зміни в державному устрої:

- централізація державної влади; місцеве управління;

- делеговане законодавство, його суть; акти і закони парламенту про надзвичайні повноваження уряду 1920 р., 1939 р., 1940 р. та ін.;

- реформа парламенту 1949 р.

3. Армія. Поліція. Суд.

4. Еволюція державного регулювання економіки Великобританії у другій половині ХХ - на початку ХХІ ст.

5. Право Англії ХХ - поч. ХХІ ст.

Висновки.

Література:

Бромхед П. Эволюция Британской конституции. - М., 1978.

Всеобщая история государства и права. Учебник. - М., 2000. - С. 403-412; 468-495.

Гарнер Д. Великобритания: центральное и местное управление. - М., 1984.

История государства и права зарубежных стран. - Ч. 2. - М.: Норма, 2001. - С. 266-282; 536-577.

Левин Д. Государственный строй Великобритании. - М., 1957.

Макарчук В.С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн. - К.: Атіка, 2001. - С. 347-350; 389-396.

Страхов М.М. Історія держави і права зарубіжних країн. Підручник. - Харків: Право, 2001. - С. 324-334; 383-385 та ін.

Хома Н.М. Історія держави та права зарубіжних країн. Навчальний посібник. - К., 2003. - С. 423-438.

Хрестоматія з ІДПЗК: У двох томах. - К., 1998. - Т. 2. - С. 384-402.

Шаповал В. Британская конституция. - Киев, 1991.

Шевченко О.О. Історія держави і права зарубіжних країн. - К., 2000. - С. 291-299.

Тема 26. Держава і право Японії новітнього періоду

Вступ.

1. Держава і право Японії в кінці ХІХ - на початку ХХ ст.:
 - "реставрація Мейдзі" та відновлення імператорської влади;
 - реформи 70-80-х років ХІХ ст.;
 - Конституція Японії 1889 р.;
 - колоніальна політика.
 2. Японська держава в період між двома світовими війнами.
 3. Конституція 1947 р., її особливості.
 4. Виборча система сучасної Японії.
 5. Держава і право Японії в другій половині ХХ - на початку ХХІ ст.
- Висновки.

Література:

- Всеобщая история государства и права. - М.: Былина, 1995. - С. 455-459.
- Инако Ц.* Современное право Японии / Пер. с япон. - М., 1981.
- История государства и права зарубежных стран. - Ч. 2. - М.: Норма, 2001. - С. 429-452.
- История государства и права зарубежных стран. Учебно-методическое пособие. - М.: Норма, 2003. - С. 232-238.
- История Японии: В 2-х т. - М., 1999.
- Конституции буржуазных государств. - М.: 1982.
- Крестовская Н.Н.* История государства и права зарубежных стран. Практикум. - Харьков: Одиссей, 2002. - С. 497-512.
- Молоднякова Э.В.* Избирательная система в Японии // Японский опыт для российских реформ. - М., 1998. - Вып. 3.
- Молоднякова Э.В., Маркарьян С.Б.* Японское общество: книга перемен (полтора века реформ). - М., 1996.
- Оки Масао.* Правовые идеи японцев // Антология мировой правовой мысли: В 5 т. - М., 1999. - Т. 1. - С. 614-617.
- Сенаторов А.И.* Политические партии Японии: Сравнительный анализ программ, организации и политической деятельности (1945-1992). - М., 1995.
- Сила-Новицкая Т.К.* Культ императора в Японии: Мифы, история, доктрина и политика. - М., 1990.
- Стрельцов А.И.* Современный японский парламент. - М., 1994.
- Хрестоматія з ІДПЗК: У двох томах. - К., 1998. - Т. 2. - С. 521-523.
- Япония: конец ХХ в. Последствия тенденции трансформации. - М., 1996.

Тема 27. Держава і право Російської Федерації

новітнього періоду

Вступ.

1. Прийняття 12 червня 1990 р. "Декларації про державний суверенітет РСФСР" та його наслідки. Біловезька угода про розпуск СРСР.

2. Конституційні реформи в Російській Федерації 1992-1993 рр. Ліквідація радянської системи та формування нових органів влади РФ.

3. Конституція РФ 12 грудня 1993 р. та її характеристика.

4. Державний устрій новітньої РФ.

5. Розвиток права РФ у 1993-2004 рр.

Висновки.

Література:

Бархатова Е.Ю. Комментарий к Конституции Российской Федерации. - М.: Проспект, 2004. - 111 с.

Исаев И.А. История государства и права России: Учебник. 3-е изд. переработаное и дополненное. - М., 2004. - С. 738-764.

Орлов А.С., Георгиев В.А., Георгиева Н.Г., Сивохина Т.А. История России с древнейших времен до наших дней. Учебник. - М.: Проспект, 2000. - С. 452-477.

Пивовар С., Слюсаренко А., Стельмах С. Всесвітня історія. Новітній період. 1945-1997. - К., 1998.

Тема 28. Держава і право Китайської Народної Республіки новітньої доби

Вступ.

1. Революція 1911 р. Проголошення республіки. Тимчасова Конституція Китайської Республіки.

2. Громадянська і національно-визвольна війна в Китаї після Першої світової.

3. Утворення та розвиток Китайської Народної Республіки. Перша Конституція КНР.

4. Деформації державного устрою КНР в період "великого стрибка" та "культурної революції" (1958-1976 рр.).

5. Китайська держава в період будівництва регульованої ринкової економіки. Конституції КНР 1978 і 1982 рр.

6. Право Китайської Народної Республіки.

Висновки.

Література:

Всеобщая история государства и права. Учебник. - М.: Былина, 2000. - С. 460-467.

Графский В.Г. Всеобщая история государства и права. Учебник для вузов. - М.: Норма, 2002. - С. 632-650.

История государства и права зарубежных стран. - Ч. 2. - М.: Норма, 2001. - С. 453-477; 684-703.

Макарчук В.С. Загальна історія держави і права заруб. країн. - К., 2001. - С. 410-414.

Страхов М.М. Історія держави і права зарубіжних країн. Підручник. - Харків: Право, 2001. - С.378-382.

Хрестоматія з ІДПЗК: В двох томах. - К., 1998. - Т. 2. -С. 498-520.

Юрьев М.Ф. История стран Азии и Северной Африки после Второй мировой войны (1945-1990). - М., 1994.

Тема 29. Держава і право єврейського народу

Вступ.

1. Джерела та історіографія історії держави і права єврейського народу.
2. Становлення та розвиток стародавнього Ізраїльського царства і права.
3. Розквіт Ізраїльсько-Іудейського царства в роки правління Соломона.

Причини падіння Ізраїля та Іудеї.

4. Організація самоуправління єврейської діаспори в умовах відсутності національної держави.

5. Відродження держави Ізраїль у 1948 р. та її проблеми на початку ХХІ ст. Зовнішня і внутрішня політика.

6. Право Ізраїлю 1948-2009 рр.

Висновки.

Література:

Авдиев В.И. История Древнего Востока. - М.: Высшая школа, 1970. - С. 311-344 и др.

Біблія або Книги святого письма Старого і Нового Заповіту. Із мови давньоєврейської й грецької на українську наново перекладена. 988-1988. Ювілейне видання з нагоди Тисячоліття християнства в Україні. - К., 1992. - С. 1- 960.

Васильев Л.С. История религий Востока. - М.: Высшая школа, 1988.

Кравцов Н.А. Проблема светского права в Новом Завете // Северо-кавказский юрид. вестник. - Ростов на Дону, 2003. - № 2. - С. 140-154.

Макарчук В.С. Загальна історія держави і права заруб. країн. . - К., 2001. - С.544-566.

Рут Семюэлс. По тропам еврейской истории. - М.: Библиотека-Алия, 1991.

Таксиль Лео. Забавна біблія. - К.: Політвидав, 1984.

Тер-Акопов А. Законодательство Моисея: уголовно-правовая характеристика // Российская юстиция. - М., 2003. - № 9-11.

Элон М. Еврейское право / Перевод с иврита. - СПб, 2002. - 609 с.

Тема 30. Зміни в національних правових системах під впливом глобальних і регіональних процесів

Вступ.

1. Вплив універсального і регіонального міжнародного права на національне. Загальна декларація прав людини 1948.

2. Релігія і права людини.

3. Європейський Союз: історія установ міждержавного співробітництва і європейського права. Конституційні акти Євросоюзу та їх історичне значення.

4. Зміни в сучасних фундаментальних правових системах - англосаксонській, романо-германській та ін.

5. Спільне та особливе в еволюції національних і фундаментальних правових систем.

Висновки.

Література:

Антология мировой правовой мысли: В 5 т. - М., 1999-2000.

Гелей С.Д., Рутар С.М. Політико-правові системи світу. - К.: Знання, 2006. - 645 с.

Графский В.Г. Всеобщая история права и государства. Учебник для вузов. - М.: Норма, 2002. - С.691-713.

Защита прав человека в современном мире / Под ред. Е.А.Лукашевой. - М., 1993.

Давид Р. Основные современные правовые системы. - М., 2000.

Дженис М., Кэй Р., Брэдли Э. Европейское право в области прав человека: Практика и комментарии. - М., 1997.

Конституційні акти Європейського Союзу. - К.: Юстиніан, 2005. - Ч. 1. - 512 с.

Топорнин Б.Н. Право европейских сообществ. - М., 1998.

Флетчер Дж., Наумов А.В. Основные концепции современного уголовного права. - М., 1998.

Цвайгерт К., Кетц Х. Введение в сравнительное правоведение в сфере частного права. - Ч. 1-2 / Пер. Ю.М.Юмашева. - М., 1988.

Журнал "Євробюлетень". - Київ, 2001-2009.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

для підготовки до диференційованого заліку з ІДПЗК:

1. "Історія держави і права зарубіжних країн" як наука та юридична дисципліна.
2. Суспільний та державний лад Стародавнього Китаю. Реформи Шан Яна.
3. Загальні риси права Стародавнього Китаю.
4. Джерела з історії держави і права Стародавньої Месопотамії та Стародавнього Єгипту (загальна характеристика).
5. Суспільний та державний лад Стародавнього Єгипту.
6. Основні риси права Стародавнього Єгипту.
7. Суспільний та державний лад Стародавнього Вавілоу.
8. Правове становище суспільних верств населення Давньовавілонської держави за "Законами Хаммурапі".
9. Суспільний та державний лад Стародавньої Індії.
10. Основні риси права Стародавньої Індії за "Законами Ману" і "Артхашастрою".
11. Суспільний та державний лад Стародавніх Афін.
12. Реформи Солона, Піссістрата та Клісфена та їх значення для Афінської держави.
13. Основні риси афінського права.
14. Суспільний і державний лад Стародавньої Спарти.
15. Царський період в історії Стародавнього Риму: суспільний лад, реформи, система управління.
16. Боротьба плебеїв з патриціями за рівність в політичних і економічних правах у У-Ш ст. до н.е.
17. "Закони XII Таблиць" та їх загальна характеристика.
18. Суспільний лад Стародавнього Риму доби республіки.
19. Державний лад Стародавнього Риму доби республіки.
20. Суспільний і державний лад Риму доби принципату.
21. Державний лад Риму в період домініату. Реформи Діоклетіана та Константина.
22. Римське право найдавнішої (архаїчної) доби. "Закони XII Таблиць" (загальна характеристика).
23. Джерела та основні риси римського права періоду Республіки.
24. Джерела та загальні риси римського права періоду Імперії.
25. Діяльність римських юристів. Закон "Про цитування юристів". "Інституції Гая" (загальна характеристика).
26. Юстиніанівський період в історії римського (візантійського) права (527-565 рр.).
27. Судоустрій і судочинство в Стародавньому Римі.
28. Суспільний та державний лад Франкського королівства за Меровінгів. Реформи Карла Мартелла.

29. Суспільно-політичний розвиток Франкської держави за Каролінгів. Реформи Карла Великого.
30. "Варварські законники" ("варварські правди"), їх загальна характеристика ("Салічна правда").
31. Ранньофеодальна (сеньйоріальна) монархія у Франції IX-XIII ст.
32. Станово-представницька монархія у Франції XIV-XV ст.
33. Абсолютна монархія у Франції XVI-XVIII ст.
34. Право феодальної Франції.
35. Судоустрій і судочинство у Франції XV-XVII ст. Ордонанс Людовіка XII "Про судочинство у королівстві" (1498 р.) та ордонанс короля Франциска-I "Про відправлення правосуддя" (1539 р.).
36. Ранньофеодальна монархія в Англії (V-XIII ст.): суспільний і державний лад.
37. Станово-представницька монархія в Англії (кінець XIII - XV ст.)
38. Абсолютна монархія в Англії (кінець XV - 1640 р.).
39. Право феодальної Англії (V-XVI ст.). Судоустрій і судочинство.
40. Ранньофеодальна Німеччина у IX-XIII ст.: суспільний і державний лад.
41. Суспільно-політичний розвиток Німеччини у період станово-представницької монархії (XIV-XVI ст.). "Золота булла 1356 р."
42. Німеччина на етапі абсолютної монархії (XVII-XIX ст.).
43. Право феодальної Німеччини.
44. Саксонське та Швабське зеркала, їх загальна характеристика.
45. Характеристика загальнонімецького кримінально-судового уложення 1532 р. ("Кароліна").
46. Становлення та правове оформлення міського самоврядування в країнах Західної Європи.
47. Арабський халіфат: суспільний і державний лад.
48. Мусульманське право. Загальна характеристика.
49. Судоустрій і судочинство за шаріатом.
50. Джерела мусульманського права. Загальна характеристика.
51. Економічні, ідеологічні та політичні передумови буржуазної революції в Англії.
52. Етапи Англійської буржуазної революції та їх загальна характеристика.
53. Роль і місце протекторату Кромвеля в історії Англійської буржуазної революції. "Знаряддя управління".
54. Реставрація Стюартів, їх внутрішня, зовнішня та релігійна політика. Виникнення політичних партій в Англії.
55. "Славетна революція" в Англії і утворення конституційної монархії. "Білль про права" 1689 р. та Закон "Про обмеження повноважень короля" 1701 р.
56. Суть закону "Habeas corpus act" та його значення.
57. Розвиток державного ладу Англії у XIX - на поч. XX ст. Вибірчі реформи 1832, 1867, 1884 та 1885 рр. Білль про парламент 1911 р.
58. Загальна характеристика права буржуазної Англії (XVII-XIX ст.).
59. Основні зміни в державному ладі Великобританії в XX-XXI ст.: виборчі реформи, реформи парламенту, посилення ролі кабінету міністрів.

60. Британська колоніальна імперія, її криза та еволюція до "Співдружності націй".
61. Право новітньої Великобританії (загальна характеристика).
62. Війна за незалежність і утворення США. Декларація незалежності. "Статті конфедерації" 1781 р. та їх значення.
63. Утворення федеративної республіки США. Конституція Сполучених Штатів Америки 17 вересня 1787 р.
64. "Білль про права" 1789-1791 рр.: його зміст та значення.
65. Державне будівництво та судова реформа в США (кінець ХУІІІ - середина ХІХ ст.). Утворення політичних партій.
66. Громадянська війна в США та її наслідки. Закон про гомстеди (1862 р.). Прокламація про звільнення рабів (вересень 1862 р.). Поправки № 13-15 до Конституції США.
67. Держава США після громадянської війни (70-ті роки ХІХ - поч. ХХ ст.). Акт про реконструкцію Півдня США 1867 р. Поправки № 16-17 до Конституції США.
68. Конгрес США: структура і повноваження. Поправки до Конституції США № 16-18, 25, 26.
69. Президент США: його конституційні права та обов'язки. Поправки до Конституції США № 20, 22-25.
70. Правова система США у ХУІІІ-ХІХ ст.
71. "Новий курс" президента США Ф.Д.Рузвельта. Поправки до Конституції США № 21-22.
72. Органи влади і управління окремих штатів в США.
73. Судова система США.
74. Право новітніх Сполучених Штатів Америки (загальна характеристика).
75. Посилення влади президента та роль конгресу США у другій половині ХХ - на поч. ХХІ ст.
76. Причини Французької буржуазно-демократичної революції та її основні етапи (загальна характеристика).
77. "Декларація прав людини і громадянина" (26 серпня 1789 р.) та її історичне значення.
78. Законодавча діяльність Установчих зборів Франції. Конституція 1791 р. та її основні положення. Жирондистська республіка.
79. Якобінська диктатура у Франції. Конституція 1793 р.
80. Директорія, консульство та перша імперія у Франції (кінець ХУІІІ - поч. ХІХ ст.).
81. Реставрація Бурбонів у Франції. Революційні події 1830 і 1848 років та відновлення республіки.
82. Характеристика права буржуазної Франції.
83. Друга республіка у Франції та Друга французька імперія. Конституція Франції 1870 р.
84. Паризька комуна - перша пролетарська держава: органи влади і управління, соціальне законодавство.
85. Третя республіка у Франції: основні риси розвитку.

86. Утворення та розвиток Четвертої республіки у Франції. Конституція 1946 р.
87. Виникнення П'ятої республіки у Франції. Загальна характеристика Конституції 1958 р.
88. Право новітньої Франції (загальна характеристика).
89. Формування Німецької буржуазної держави (1800-1865 рр.).
90. Об'єднання Німеччини в ХІХ ст. Конституція Німецької імперії 1871 року.
91. Листопадова революція 1918 р. в Німеччині. Веймарська конституція.
92. Зародження нацизму у Німеччині. Режим Третього Райху.
93. Друга світова війна та її наслідки для Німеччини. Проблема об'єднання Німеччини у післявоєнний період.
94. Структура органів влади Федеративної республіки Німеччини після об'єднання країни 1990 р.
95. Механізм і структура органів правосуддя новітньої Німеччини.
96. Право новітньої Німеччини (загальна характеристика).
97. Японія у другій половині ХІХ ст.: реформи 60-80-х рр. та Конституція 1889 р. Післяконституційний розвиток.
98. Японська держава і право після Другої світової війни - на початку ХХІ ст. Конституція 1947 р.
99. Революція в Китаї 1911 р.: проголошення Республіки. Тимчасова Конституція Китайської Республіки.
100. Утворення та розвиток Китайської Народної Республіки. Перша Конституція КНР (загальна характеристика).
101. Деформації державного устрою Китайської Народної Республіки у період "великого стрибка" та "культурної революції" (1958-1976 рр.).
102. Китайська держава в період будівництва регульованої ринкової економіки. Конституції КНР 1978 та 1982 рр.
103. Розвиток правової системи КНР у кінці 70-х років ХХ - на поч. ХХІ ст.
104. Становлення Російської Федерації та проблеми її державно-правового розвитку. Конституція 1993 р. (загальна характеристика).
105. Євроінтеграційні процеси другої половини ХХ - поч. ХХІ ст. та роль і місце в них України.

VII. ПЕРЕЛІК НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

7.1. Основна література.

1. Бостан Л.М., Бостан С.К. Історія держави і права зарубіжних країн: Навчальний посібник. - К.: Центр навчальної літератури, 2004. - 672 с.
2. Глиняний В. Історія держави і права зарубіжних країн. Навч. посібник. - К.: Істина, 2005. - 768 с.
3. Исаев И.А. История государства и права России. - М., 2001. - 768 с.

4. История государства и права зарубежных стран. Учебник для вузов: В двух частях / Под ред. О.А.Жидкова, Н.А.Крашенинниковой. - М.: Норма-Инфра, 1998. - Ч. 1-2.
5. Історія держави і права зарубіжних країн. Навчальний посібник. За ред. О.М.Джужи. - К.: Атіка, 2006. - 256 с.
6. Омельченко І.К., Сорокін О.В., Череватий В.В. Історія держави і права зарубіжних країн. Навчально-методичний посібник. К., 2000. - 136 с.
7. Орленко В.І., Орленко В.В. Історія держави і права зарубіжних країн. Посібник для підготовки до іспитів. - К., 2006. - 244 с.
8. Макарчук В.С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн. Вид. 4-е. - К.: Аттіка, 2004. - 592.
9. Підпригора О.А. Римське приватне право. Академічний курс. Видання третє, перероблене та доповнене. - К.: Ін Юре, 2001. - 440 с.
10. Підпригора О. Римське право. - К.:Юрінком Інтер, 2007. - 512 с.
11. Страхов М.М. Історія держави і права зарубіжних країн. - Харків: Право, 2003. - 416 с.
12. Трофанчук Г.І. Історія держави і права зарубіжних країн. Навчальний посібник. - К.: Юрінком Інтер, 2006. - 400 с.
13. Федоров К.Г. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посібник. - К.: Вища школа, 1994. - 464 с.
14. Хома Н.М. Історія держави і права зарубіжних країн. Навчальний посібник. - К.: Каравела, 2003. - 480 с.
15. Шевченко О.О. Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посібник. - К.: Вентурі, 1995. - 256 с.
16. Хрестоматія з історії держави і права зарубіжних країн: У двох томах. / За ред. В.Д.Гончаренка. - К.: Ін Юре, 1998.

7.2. Додаткова література

17. Барихин А. Большой юридический энциклопедический словарь (2-е изд.). - М.: Книжный мир, 2006. - 792 с.
18. Витвицкая О. Право Европейского Союза. - СПб., 2005. - 527 с.
19. Всеобщая история государства и права: Учебник / Под ред. К.И.Батыра. - М.: Юрист, 1998. - 456 с.
20. Георгіца А. Конституційне право зарубіжних країн. Підручник. - Тернопіль: Астон, 2003. - 432 с.
21. Графский В.Г. Всеобщая история права и государства. Учебник для вузов. - М.: Норма, 2002. - 730 с.
22. Дахно І. Історія держави і права. Навч. посібник. - К., 2006. - 408 с.
23. Дэвис Н. История Европы. Научно-популярное издание. - М.: Транзиткнига, 2004. - 943 с.
24. Дейвис К. Право Европейского Союза. - К.: Знання, 2002. - 406 с.
25. Дигесты Юстиниана. - Т.1-8 / ред. Кофанов Л. - М.: Статут, 2002-2006.

26. Желудков А. История государства и права зарубежных стран. Конспект лекций. М.: Приор-издат., 2006. - 176 с.
27. Ильинский Н. История государства и права зарубежных стран. Курс лекций. - М.: Изд-во дел. и учит. л-ры, 2006. - 624 с.
28. История государства и права зарубежных стран. - Ч. 1 (переизд.). Глиняный В. - Х.: Одиссей, 2004. - 832 с.
29. История государства и права зарубежных стран. - Ч. 2. Учеб. пос. Музыченко П. - Х.: Одиссей, 2004. - 624 с.
30. История государства и права зарубежных стран (4-е изд.). / Батыр К. - М.: Проспект, 2007. - 496 с.
31. Історія держави і права зарубіжних країн. Середні віки / за ред. Б. Тищика. - Львів: Світ, 2006. - 696 с.
32. Кашанина Т. Происхождение государства и права. Учеб. пос. - М.: Высшая школа, 2004. - 325 с.
33. Кашкин С. Введение в право Европейского Союза. Учеб. пособие. - М.: Эксмо, 2006. - 368 с.
34. Кернз В. Вступ до права Європейського Союзу. Навч. посібник. - К.: Знання, 2002. - 381 с.
35. Конституційні акти Європейського Союзу / Друзенко г., Качка Т. - К.: Юстиніан, 2005. - 512 с.
36. Кравчук І. Гармонізація національних правових систем з правом ЄС. - К.: Слово, 2004. - 320 с.
37. Кресін О. Конституція об'єднаної Європи. - К.: Юрид. думка, 2005. - 116 с.
38. Мир в 2009: глобальный прогноз. Укр. изд. - К, 2008. - № 5 (грудень). - 150 с.
39. Мудрак І. Історія держави і права зарубіжних країн. - Ч.2. - Ірпінь: Акад. ДПС, 2002. - 137 с.
40. Рождественская Е. История государства и права зарубежных стран. Древний мир. - Х.: Консум, 2005. - 96 с.
41. Садовникова Г. Комментарии к Конституции РФ (постат.). - М.: Юрайт-М, 2001. - 303 с.
42. Саломатин А. История государства и права в США, конец ХУІІІ-ХІХ вв. - М.: Юрист, 2006. - 192 с.
43. Свобода П. Вступ до європейського права. К., 2006. - 280 с.
44. Сенченко И. Государство и право, история и культура Великобритании и США. - М.: Приор-издат, 2005. - 256 с.
45. Трофанчук Г.І. Історія вчень про державу і право. Навч. посібник. - К.: Магістр-ХХІ сторіччя, 2005. - 256 с.
46. Трофанчук Г.І. Основи римського цивільного права. Навч. посібник. - К.: Ун-т "Україна", 2005. - 164 с.

47. Трофанчук Г.І. Римське приватне право. Навч. посібник. - К.: Атика, 2006. - 248 с.

48. Хрестоматия по истории государства и права зарубежных стран: В двух томах. Отв. ред. Н.А.Крашенинникова. - Т. 1. Древний мир и Средние века. - М.: Норма, 2004. - 808 с.

49. Хрестоматия по истории государства и права зарубежных стран: В двух томах. Отв. ред. Н.А.Крашенинникова. - Т. 2. Современное государство и право. - М.: Норма, 2004. - 670 с.

50. Шумилов В. Правовая система США. Уч. пособие (2-е изд.). - М.: М/е отношения, 2006. - 408 с.

51. Юридична енциклопедія: В 6-ти тт. - К.: Укр. енциклопедія, 1998-2004.

7. Засоби діагностики успішності навчання

Засоби діагностики успішності навчання студентів – це тестування, усне та письмове опитування, виконання практичних завдань, МКР, самостійні роботи, залік (1 семестр), домашня контрольна робота, диференційований залік (2 семестр).

Навчальна програма складена на основі освітньо-професійної програми СВО спеціальності 05.060101 - "Правознавство".

Розробник програми кандидат історичних наук доцент Тараненко М.Г

_____ (Тараненко М.Г.)